

بازار بزرگ تهران کجاست؟

بازار بزرگ تهران در منطقه ۱۲ قرار دارد، شمال و جنوب بازار به خیابان خرداد و خیابان مولوی محدود می‌شود و شرق و غرب آن را خیابان مصطفی خمینی و خیابان خیام احاطه کرده است. در تقاطع این خیابان‌ها، چهارراه مولوی، میدان محمدیه و چهارراه سیروس قرار گرفته است. نشانی بازار تهران: خیابان ۱۵ خرداد، بازار تهران



تاریخچه بازار تهران

در مورد ساخت بازار بزرگ تهران اختلاف نظرهایی وجود دارد، اما عده‌ای از مورخان بر این باورند که این بازار در زمان صفویه ساخته شده و در دوران قاجار رونق گرفته است. در عین حال برخی می‌گویند: تاریخچه بازار تهران به دوران پیش از اسلام بازمی‌گردد. این بازار در طول تاریخ، فراز و نشیب‌های بسیاری را پشت سر گذاشته و بارها مورد بازسازی و مرمت قرار گرفته است. در ادوار مختلف، بازار تهران به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مراکز تجاری جهان شناخته می‌شد.

اقتصاد

شماره ۹۰ • پنجشنبه ۱۷ اسفند ۱۴۰۲
صفحه ۵ • ضمیمه روزنامه شماره ۹۰۴۷

بازار تهران از گذشته تا امروز

بازار بزرگ تهران در طول سال‌های طولانی فعالیتش به یک مجموعه هویتی برای فعالانش تبدیل شده است. این بازار به بخش‌های مختلف و مشخصی تقسیم می‌شود و در هر کوی و گذر آن کسب‌وکار مشخصی رونق دارد. علاوه بر این تاریخ و آیین‌های مرتبط با این بخش قدیمی پایتخت نیز جزو جدایی‌ناپذیر آن به‌شمار می‌آید.

مهم‌ترین وقایع تاریخی مرتبط با بازار تهران

دوران صفویه: رونق و گسترش بازار تهران
دوران قاجار: احداث بناهای جدید در بازار
دوران پهلوی: تخریب برخی از بخش‌های بازار
بعد از انقلاب اسلامی: مرمت و بازسازی بازار

اجزای بازار تهران

بازار تهران مجموعه‌ای از راسته‌ها، تیمچه‌ها، سراها و حجره‌هاست که در مجموع به بیش از ۱۰۰ بخش تقسیم می‌شود. هر بخش از بازار به یک صنف خاص اختصاص دارد.



برخی بخش‌های مهم بازار تهران

بازار بزرگ: شامل راسته‌های مختلف مانند بازار فرش، بازار پارچه، بازار مسگرها، بازار آهنگرها و بازار زرگرها
تیمچه‌ها: فضاهای سرپوشیده با حجره‌های متعدد، مانند تیمچه حاج الدوله، تیمچه امین السلطان و تیمچه سراج‌ها
سراها: فضاهای سرپوشیده با حجره‌های متعدد، مانند سرای دلگشا، سرای وزیر و سرای عنیق‌ه
حجره‌ها: محل کسب و کار کسبه

بازارهای اختصاصی صنوف

هر قسمت از بازار تهران به یک صنف خاص اختصاص دارد.
بازار فرش: محل عرضه انواع فرش‌های دستباف و ماشینی
بازار پارچه: محل عرضه انواع پارچه‌های ایرانی و خارجی
بازار مسگرها: محل تولید و عرضه انواع ظروف مسی
بازار آهنگرها: محل تولید و عرضه انواع ابزار ویران آهنی



آیین‌ها و مراسم یا مذهبی

تعزیه خوانی: در ایام محرم و صفر
پرده خوانی: در ایام مختلف سال
جشن‌های مذهبی: در ایام عید فطر و عید قربان
مراسم سنتی: مانند چهارشنبه سوری و شب یلدا



اصناف فعال در بازار تهران

صنوف مرتبط با پوشاک: پارچه‌فروشی، خیاطی، پالتو فروشی، جوراب فروشی، روسری فروشی
صنوف مرتبط با خوراکی: عطاری، ادویه فروشی، قنادی، آجیل فروشی، زعفران فروشی
صنوف مرتبط با لوازم منزل: فرش فروشی، لوستر فروشی، بلور و کریستال، ظروف مسی، مبلمان فروشی
صنوف مرتبط با ابزار و یراق: آهنگری، مسگری، نجاری، رنگ فروشی، ابزار فروشی
صنوف هنری: قلم‌زنی، خاتم‌سازی، میناکاری، نقاشی، تذهیب

۵ کاسب مشهور بازار تهران

جالب است بدانید بازار بزرگ تهران علاوه بر آنکه محلی برای کسب و تامین رزق و روزی اهالی آن است، قهرمانان خود را نیز دارد. برخی کسبه بازار تهران به‌ویژه در یک سده گذشته، به‌واسطه فعالیت‌های عام‌المنفعه‌شان چنان مشهور شده‌اند که روایت و قصه‌های بسیاری حول و حوش شخصیت‌شان در بازار روایت می‌شود. ۵ تن از این مشاهیر بازار تهران را در ادامه معرفی می‌کنیم.

حاج محمد اسماعیل شاهرخی

حاج محمد اسماعیل شاهرخی از بزرگ‌ترین تجار و معتمدان بازار تهران، بنیانگذار و نخستین رئیس اتاق اصناف ایران بود. شاهرخی در سال ۱۳۰۴ به دلیل نبود تشکیلات صنفی، به همراه جمعی از معتمدان بازار، اتاق اصناف ایران را تأسیس کرد. پس از تأسیس اتاق اصناف، حاج محمد اسماعیل شاهرخی به‌عنوان نخستین رئیس این اتاق انتخاب شد. او در طول ریاست خود، خدمات شایانی برای ساماندهی اصناف و کسبه، تنظیم قوانین و مقررات صنفی، حل مشکلات و مناقشات بین اصناف و ارتقای جایگاه و منزلت اصناف در جامعه انجام داد. او علاوه بر فعالیت‌های صنفی در زمینه‌های خیرخواهانه نیز فعال بود. او از جمله واقفان بزرگ ایرانی بود و موقوفات متعددی در زمینه‌های مذهبی، آموزشی و درمانی از خود بر جای گذاشت.

حاج سید جواد تهرانی

حاج سید جواد تهرانی از بزرگ‌ترین تاجران فرش ایران در دوران قاجار بود. حاج سید جواد تهرانی در سال ۱۲۸۴، با همکاری تعدادی از تاجران، شرکت سهامی فرش ایران را تأسیس کرد. او با تأسیس شرکت سهامی فرش ایران، اقدام به صادرات فرش به کشورهای اروپایی و آمریکایی کرد. وی نقش مهمی در معرفی فرش ایران به جهانیان و رونق صنعت فرش ایران ایفا کرد. تهرانی از صنعتگران فرش حمایت می‌کرد و برای ارتقای کیفیت فرش ایران، اقدام به تأسیس کارگاه‌های قالبیابی و آموزش قالبیابان کرد. تلاش‌ها و خدمات حاج سید جواد تهرانی، منجر به رونق صنعت فرش ایران در دوران قاجار شد. با حمایت حاج سید جواد تهرانی از صنعتگران فرش، کیفیت فرش ایران ارتقا یافت و فرش ایران به‌عنوان یکی از مرغوب‌ترین فرش‌های جهان شناخته شد.

حاج میرزا احمد عابد نهاوندی

حاج میرزا احمد عابد نهاوندی معروف به «مرشد چلوبی» عارف، شاعر و از مشهورترین کاسبان تهران در دوران پهلوی بود. او به دلیل برخورد نیکو و سخاوتمندانه با مشتریان مشهور بود. مرشد چلوبی در بازار تهران جنب مسجد جامع، چلوکبابی داشت و در مغازه خود برای عموم سخنرانی‌های هفتگی برپا می‌داشت. حاج میرزا احمد عابد نهاوندی شاعر نیز بود و تخلص «ساعی» را برای خود انتخاب کرده بود. او به خوش اخلاقی و برخورد نیکو با مشتریان مشهور بود. مرشد چلوبی از عرفای مشهور زمان خود بود و با بزرگان عرفان مانند شیخ رجبعلی خیاط، طوطی همدانی و حاج اسماعیل دولابی ارتباط دوستانه داشت. احمد عابد نهاوندی به‌عنوان الگوی اخلاق برای بسیاری از کسبه و مردم شناخته می‌شد.

حاج محمد حسن امین الضرب

حاج محمد حسن امین الضرب بزرگ‌ترین بازرگان قرن نوزدهم ایران و نخستین سرمایه‌گذار صنعتی تهران بود. او در دوران ناصری به ریاست ضرابخانه منصوب شد و به همین دلیل ناصرالدین‌شاه به او لقب «امین الضرب» را اعطا کرد. حاج محمد حسن امین الضرب در زمینه‌های مختلف اقتصادی از جمله تجارت، کشاورزی و صنعت فعالیت داشت. او از جمله بزرگ‌ترین صرافان ایران در دوران قاجار بود و با کشورهای مختلف اروپایی و آسیایی تجارت می‌کرد. در سال ۱۲۴۸ هجری شمسی تهران و برخی از شهرهای ایران دچار قحطی شدند، در این زمان دارایی حاج محمد حسن حدود ۹۰ هزار تومان بود. او بخش بزرگی از دارایی‌اش را به حل مشکل قحطی اختصاص داد و اقدام به خرید گندم از نقاط مختلف کشور و انتقال آن به تهران کرد.

حاج علی اکبر شمس العلماء

حاج علی اکبر شمس العلماء، در سال ۱۲۶۲ شمسی در تهران متولد شد. او از شاگردان ممتاز میرزاغلامرضا اصفهانی، خوشنویس نامدار بود و در خط نستعلیق مهارت و استادی بسیاری کسب کرد. حاج علی اکبر شمس العلماء علاوه بر خوشنویسی، در بازار تهران به شغل کتابفروشی نیز مشغول بود. حجره‌اش در بازار تهران پاتوقی برای اهالی فرهنگ و ادب بود و بسیاری از شاعران، نویسندگان و خوشنویسان برجسته در آن رفت‌وآمد داشتند. از حاج علی اکبر شمس العلماء آثار خوشنویسی بسیاری به یادگار مانده است که شامل خوشنویسی قرآن مجید، کتیبه، قطعات و مرقات می‌شود. او چندین جلد قرآن مجید را با خط نستعلیق کتابت کرد که یکی از آنها در موزه آستان قدس رضوی نگهداری می‌شود.